

Підгурська В. Ю., К. А. Стременко// Пріоритети розвитку початкової освіти в контексті становлення Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 березня 2021 року) / за заг. ред. Т.І. Шанскова – Житомир: ФО-П «Н.М.Левковець», 2021. – С. 19 – 23.

К. А. Стременко,
студентка ННІ педагогіки;
науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри початкової освіти
та культури фахової мови **Підгурська В. Ю.**
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка)

Діти з особливими освітніми потребами в сучасному освітньому просторі

Одним із пріоритетів сучасної політики України в галузі освіти є виховання гармонійно розвиненої особистості на засадах рівності, демократизму, поваги та гідності до кожного учасника навчально-виховного процесу. Тому зараз досить гостро постає питання навчання дітей з особливими освітніми потребами. Сьогодні в нашій державі розробляються найбільш оптимальні шляхи та стратегії для успішного навчання та інтеграції таких дітей, співпрацюючи з батьками та громадськими організаціями. Адаптувати дітей до умов навчальних закладів загальної середньої освіти є нелегким завданням, тому педагоги, батьки та керівництво навчального закладу мають спільно створювати сприятливі умови не лише для успішного навчання, а і для виховання та розвитку дітей загалом. Проблема адаптації та входження в соціум дітей, які мають особливі освітні потреби, у загальноосвітні навчальні заклади була висвітлена у працях таких

вітчизняних науковців, як: А. Колупаєва, В. Бондар, С. Гецько, І. Білозерська, К. Пінюгіна, Л. Савчук, А. Чигиріна та ін. Досвід у організації спеціальних шкіл було відображено у працях таких науковців: І. Городецький, М. Лебедев, О. Преображенський.

Інклюзивне навчання в сучасних умовах реформування системи освіти передбачає запровадження найбільш оптимальних умов, за яких навчання, виховання та розвиток таких дітей буде здійснений найбільш гармонійно. Нагадаємо, що ці умови регулюються таким нормативним документом, як Концепція розвитку інклюзивної освіти (Наказ МОН від 01.10.2010 № 912)[3]. Зараз турбота про дітей з обмеженими можливостями регламентується та здійснюється за дотримання положень декларацій та конвенцій, у яких чітко описуються права дітей та осіб з особливими потребами.

Перші кроки в дослідженні проблеми навчання дітей з особливими потребами, враховуючи специфіку їх розвитку, робилися ще на початку ХІХ століття. З 90-их років ХХ століття у країнах СНД запроваджувалися численні реформи, що стосувалися багатьох сфер життя, в тому числі й освіти. З 1992 року батьки, які виховували дітей з обмеженими можливостями, мали змогу самостійно обирати загальноосвітній навчальний заклад, це право регламентував Закон "Про освіту".

Дослідники-дефектологи дотримувалися думки, що раннє виявлення відхилень та рання комплексна допомога дітям з особливими потребами є запорукою для їх подальшого гармонійного розвитку. Саме в період немовляти, ранньому та дошкільному віці є можливість подолати певні відхилення та запобігти розвитку вторинних порушень.

Важливим аспектом у реалізації основних принципів інклюзивної освіти є позитивне ставлення педагогів до своїх "особливих" учнів. Співробітництва та взаєморозуміння з боку вчителів можна досягти шляхом проведення семінарів, тренінгів, які сприяють формуванню професійної готовності для реалізації в навчальних закладах інклюзивного навчання. Для

того, щоб забезпечити активну участь дітей з особливими освітніми потребами в навчальному процесі, вчителі повинні змінювати умови й методи навчання, здійснювати навчання за індивідуальними програмами, планами, використовувати спеціальні вправи та завдання, надавати корекційні послуги учням. На позитивному ставленні педагогів та його ролі у процесі навчання дітей з особливими потребами наголошували такі дослідники: Т. Гоббс, Д. Уестлінг, Е. Ервін, Д. Кулельмас, З. Мерфі. На їх думку, якщо педагог негативно ставиться до інклюзивної освіти загалом, то це буде дуже важко змінити. Для ефективної педагогічної діяльності такому спеціалісту варто проходити відповідну підготовку в педагогічних закладах, яка б сприяла формуванню позитивного ставлення педагогів до інклюзивної освіти. Відомо, що позитивне ставлення може ефективно сприяти якості інклюзивної освіти, а негативне – навпаки: буде орієнтувати лише на невдачі, тому його потрібно формувати на всіх рівнях: від вдосконалення навчання студентів педагогічних закладів до підвищення рівня кваліфікації вчителів-практиків [1, с.16].

Аналізуючи вітчизняний досвід у контексті цієї проблеми, переконуємося в тому, що традиційні методики, що існували до 90-х рр. ХХ століття, не мали значного рівня ефективності в питанні навчання, виховання та розвитку дітей з особливими потребами; принципи навчання, які використовувалися ще радянською системою, є застарілими й неефективними, тому на сьогодні зазнають значних змін. Нині в нашій державі активно використовується досвід країн Західної Європи. Першими, хто впровадив ідею інклюзивного навчання та визнали його ефективною формою здобуття освіти для "особливих" дітей, були педагоги Італії. Ініціював освітню реформу у країні, яка була проведена в 1972 році, громадський рух "Демократична психіатрія". Учасники цього громадського об'єднання вважали, що варто ініціювати зміни і, насамперед, запровадити шкільну реформу, яка б надала можливості людям із психофізичними особливостями почуватися повноцінними членами суспільства [4, с. 92]. У

Бельгії вперше було створено службупсихолого-медико-соціального супроводу, саме її досвід у цьому питанні запозичила Україна, запровадивши психолого-медико-педагогічні консультації, які на даний час проводять обстеження дітей з особливими потребами, готують висновок та надають рекомендації щодо подальшого їх навчання, виховання та розвитку. Спеціалізовані школи-інтернати для таких дітей, а також спеціалізовані класи наша країна почала створювати, орієнтуючись на вдалий досвід у цьому питанні Чехії, Словаччини, Польщі.

У 2006 році була прийнята Конвенція про права інвалідів; наша країна приєдналася до неї у 2010 році, тим самим взявши на себе обов'язок забезпечити ефективність інклюзивної освіти у всіх навчальних закладах.

Становище дітей з особливими освітніми потребами зазнало чималих змін і в зв'язку із Законом "Про інклюзивну освіту", прийнятим 5 липня 2017 року Президентом Петром Порошенко. Цей закон забезпечив право таких дітей на повноцінне здобуття освіти в будь-якому навчальному закладі безкоштовно. У цьому документі термін "інвалід" замінено на поняття "дитина із особливими освітніми потребами". Діти отримали можливість здобувати навчання дистанційно та в індивідуальній формі навчання. Їм передбачалися систематичні повноцінні психолого-педагогічні та корекційно-розвивальні заняття з психологами та дефектологами.

Сьогодні основними підходами до навчання дітей з особливими освітніми потребами слід вважати:

1. Мейнстрімінг – передбачає розширення соціальних контактів між дітьми з обмеженими можливостями здоров'я та їхніми однолітками.
2. Інтеграція (від слова "цілий")–заходи, метою яких є введення дітей з особливими освітніми потребами в регулярний освітній простір.

Велика роль в забезпеченні ефективних умов навчання та створенні сприятливого середовища у школі відводиться керівництву навчального закладу. Важливим аспектом у питанні освіти, розвитку та виховання дітей з особливими потребами є співпраця навчального закладу, батьків та

громадськості. Визначна роль відводиться також позитивному ставленню самої дитини з особливими потребами до навчання, що варто формувати та розвивати педагогам та батькам. Отож, у сучасних умовах із метою реалізації основних ідей та концепцій інклюзивної освіти адаптують навчальні програми та класи відповідно до потреб та особливостей розвитку таких дітей; учителі, які працюють із ними, постійно підвищують рівень своєї компетенції та вдосконалюють методи та форми своєї роботи.

Отже, в основі інклюзивної освіти лежить завдання, яке передбачає надати дітям, котрі належать до найбільш вразливих категорій, повноцінні та ефективні умови для результативного навчання, для їх успішної адаптації та інтеграції в соціум. У процесі реалізації основних ідей інклюзивної освіти варто зважати на те, щоб школа, враховуючи потреби та інтереси учнів, вносила найбільш оптимальні в цьому контексті зміни, які б стосувалися навчальних програм загальноосвітніх навчальних закладів.

Список використаної літератури

1. Інвалідність та суспільство : навчально-методичний посібник / за заг. редакцією Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. Київ, 2012. 216 с.
2. Розвиток політики інклюзивних шкіл. Інтегроване планування послуг, їх надання та фінансування в Канаді : посібник / Дж. Блейз, Е. Чорнобой, Ш. Крокер, Е. Страт, О. Красюкова-Еннс. Київ : Паливода А. В., 2012. 46 с.
3. Саламанська декларація та рамки дій щодо освіти осіб з особливими потребами Прийнята всесвітньою конференцією щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами: доступ і якість 7-10 червня Саламанка, Іспанія 1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94(Дата звернення: 29.01.2019).
4. Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.